

۲۰۱۲/۰۸/۰۳

داکتر عبدالرحمن زمانی

توطئه های انگلیس علیه حکومت امانی:

همکاری عملی انگلیس ها با رژیم کابل و وعده های لفظی رقیب شان (شوروی) به امانیت ها

(قسمت ۲۶)

فعالیت های غازی امان الله خان و سئو قصد علیه او در گزارش گلغاند، مستشار سفارت روسیه در روم، به کمیساری خلق در امور خارجی چنین انعکاس یافته است: «امان الله بر آن است که در این اواخر اقدامات او برای بازگشت به تخت به پیمانہ چشمگیری افزایش یافته است. از این رو، سوء قصد به جان او نمایانگر افزایش محبوبیت او است. او برای خود بود و باش با آرامش و آسایش در روم را سزاوار نمی داند و می خواهد کار زیر زمینی را در افغانستان پویا تر سازد»^(۱).

تیخانف محقق روسی مینویسد که برای این کار زیر زمینی، شاه سابق از مسکو خواهش نمود که زمینه فعالیت دو، سه نفر نماینده او را در نواحی مرزی افغانستان و شوروی فراهم آورد تا تماس هایی با امانیت ها در افغانستان برپا نموده و برای آنان آثار گوناگون تبلیغاتی و اشتهاری بفرستند. اما حکومت شوروی در دادن پاسخ به خواهش امان الله خان شتاب نمی ورزید.

در ماه جون ۱۹۳۴ غلام صدیق خان چرخي که به گونه تصادفی در قطار بین برلین و قسطنطنیه با لیتوینوف (Litvinoff)، وزیر خارجه شوروی که در راه بازگشت از ژنیو بود، همسفر شده و ملاقات نمود. وی از اینکه اخیرالذکر به مسئله امان الله خان علاقه زیاد نشان نداد، متأثر شد. غلام صدیق خان به وزیر خارجه روسیه اخطار داد که اتکا به رژیم فعلی برای روسیه خطرناک میباشد. لیتوینوف پرسید که جوانان افغان دقیقاً از روسیه چه انتظاری را دارند. به او گفته شد که به فرستادگان افغان اجازه داده شود تا برای عبور از سرحد روسیه و افغانستان از خاک روسیه بگذرند. در جواب لیتوینوف گفت که درین مورد فکر خواهد کرد، و از غلام صدیق خان چرخي خواست تا از طریق سفرای روسیه با او تماس بگیرد.^(۲) راپور های استخبارات بریتانیا حاکیست که غلام صدیق خان از ترس اینکه موجب خصومت آلمان ها نشود، تنها یکبار با سفیر روسیه در برلین ملاقات کرد. درین ملاقات تنها به او از همدردی روسیه اطمینان داده شد و بس.

لیتوینوف با رسیدن به مسکو، به دفتر سیاسی کمیته مرکزی حزب کمونیست سراسری شوروی (شاخه بلشویکی) در باره محتوای گفت و شنود خود با غلام صدیق خان گزارش داد. به تاریخ ۱۵ جون ۱۹۳۴ دفتر سیاسی اجازه داد «برای ده-دوازده تن از پناهگزیان افغانی [در اروپا] ویزه های ترانزیت [از راه خاک شوروی] به افغانستان با حق اقامت یک ماهه در شوروی داده شود».^(۳) به آمدن موقت غلام صدیق خان به مسکو نیز ابراز موافقت شد.

تیخانف میگوید که مسکو هم به گمان غالب نمی توانست با تحکیم مواضع بریتانیا در افغانستان سازگار باشد. ، لذابه خواهش امان الله پاسخ مثبت داد. در ماه مارچ ۱۹۳۵ سوریس، سفیر شوروی در آلمان (سفیر پیشین شوروی در کابل)، به غلام صدیق خان چرخي وعده سپرد که سفر او به شوروی به زودی انجام خواهد شد.^(۴)

از طرف دیگر آوازه های بازگشت امان الله خان به کشور در آینده نزدیک و نیز رسیدن اطلاعات در باره تلاش های هواداران او در تاشکند، امانیت های داخل افغانستان را به اقداماتی بر می انگیزتند تا به کمک شوروی روابطی با امان الله خان برای ریختن برنامه اقدامات باهمی برپا نمایند. در این رابطه، به تاریخ ۲۴ دسمبر ۱۹۳۴ فرستادگان درواز خان، رسول خان و قلی بای (تذیر قل)، رهبران با رسوخ، به یکی از پاسگاه های سرحدی شوروی مربوط دسته مرزبانی کرکی، آمده، از نمایندگان کمیساریای خلق در امور خارجی خواهش نمودند روشن سازند که امان الله خان کجاست و «آیا خواهان از سرگیری مبارزه بر سر تخت افغانستان است یا نه»^(۵) بر اساس اطلاعات قلی بای، آن ها آماده بودند در برابر ظاهر شاه پنجاه و پنج هزار نفر مسلح را به قیام بکشاند. همچنان به آگاهی شوروی ها رسانیدند

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دلیکنې دلیکنېزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

که عبدالرحیم خان والی هرات آماده است واحد های های اردوی هرات که به او وفادار اند، به آنان ببینند. رسول خان در جنوری ۱۹۳۵ آهنگ سفر حج داشت و می خواست پیش از رفتن، پاسخ امان الله خان را دریافت دارد.

در پاسخ به این پرسش که آیا این اطلاعات به دسترس امان الله خان گذاشته شده بودند یا نه؟ تیخانف مینویسد که «باید گفت که بر پایه اسناد فاش شده آرشیف های روسیه، که تا این دم به دسترس پژوهشگران گذاشته شده است، به دشوار بتوان چیزی یافت». هر چه بود، مخالفین رژیم قاطعانه آماده بودند قیام مسلحانه را حتی بدون اجازه از امان الله خان براه اندازند. در این راستا، سازمان های مخصوص شوروی آگاهانه و بیدارانه مترصد اقدامات بعدی آنان بودند. در اوایل ۱۹۳۵ روشن گردید که که نیروهای دروازه‌بان و رسول خان با هم متحد گردیده اند. چنین بر می آید که حکومت افغانستان بر آنان مشکوک شده و دست به اتخاذ تدبیری زد. در نتیجه؛ قیام ضد دولتی در افغانستان بر هم خورده، خود رسول خان نتوانست به مکه برود، جایی که نشست های پنهانی امانیت ها به گونه منظم برگزار می گردید. استخبارات افغانستان یک بار دیگر مؤثریت خود را به نمایش گذاشت.

تیخانف درین رابطه نتیجه میگیرد که استالین به امانیت ها اجازه داد تا تپ و تلاش های خود را در جمهوری های آسیای مرکزی آغاز کنند، و کرملین آماده بود زمینه های برپایی تماس های بعدی هواداران شاه سابق را بررسی نماید. بدین گونه، استالین بار دیگر تلاش کرد تا از امان الله خان برای تحکیم مواضع شوروی بهره گیری نماید، مگر در دادن کمک های مادی به او شتاب نمی ورزید.

در مقایسه با این اعلام همکاری لفظی روس ها، انگلیس ها برای خنثی کردن فعالیت های امانیت ها عملاً با خانواده محمد نادر خان همکاری مینودند که چند مثال آن درین جا ذکر میکنیم:

تعقیب و دستگیری مخالفین رژیم کابل در مناطق سرحدی و هند بریتانوی

سردار محمد هاشم خان و انگلیس ها در شناسائی، تعقیب و دستگیری مخالفین رژیم کابل و هواداران غازی امان الله خان همکاری نزدیک و دوامدار داشتند. اسناد محرمانه استخبارات در آرشیف هند بریتانوی مملو از مثال های این همکاری میباشد. اگر رژیم کابل رد کسانی را که تحت تعقیب داشتند، گم میکرد، فوراً به انگلیس ها اطلاع داده در یافتن شان طالب کمک میشدند. همچنان اگر افراد ناشناسی وارد مناطق سرحدی میشدند، هر دوطرف در شناسائی و تعقیب یا دستگیری شان همکاری میکردند. انگلیس ها همچنان نامه های را سانسور میکردند که یا از طریق هند و مناطق قبایلی وارد افغانستان میشد و یا برعکس آن از طریق مناطق قبایلی به هند و یا از آنجا به خارج فرستاده میشد. جالب اینکه بعضاً فرستادگان این نامه ها، چون ازین موضوع باز شدن و سانسور نامه هایشان اطلاع داشتند، توسط چنین نامه هائی خود مقامات انگلیسی را مخاطب قرار میدادند. طور مثال دو نامه سانسور شده را میتوان ذکر کرد که جهت بررسی به شعبه تحقیقات جنائی ایالت سرحدی شمال غربی فرستاده شدند. این نامه ها از منطقه منگل سمت جنوبی افغانستان به امضای وکیل الملک، نماینده اعلیحضرت غازی امان الله خان و مهر غازی امان الله خان، یکی نائب السلطنه (وایسرای) و دیگری نماینده انگلیس ها در وزیرستان را مخاطب قرار داده بود. درین نامه ها پرسیده شده که چرا انگلیس ها با مداخله مستقیم در حمایت از رژیم کابل خود را مدعی میسازند. درین نامه ها همچنان اخطار داده شده تا تمام محبوسین طرفدار غازی امان الله خان آزاد شوند.^(۱)

در یک مثال دیگر سفیر انگلیس در کابل توسط یک نامه شخصی به وزیر خارجه افغانستان در باره دو نفر بنام های "بنگر" و "عبدالرحمن جان" مینویسد که این دونفری که شما با نام هایشان آشنا هستید، بهار گذشته در جریان ناآرامی وزیرستان که منجر به حمله بر قلمرو افغانستان شده بود، گرفتار شده و از آن تاریخ به بعد در توقیف بسر میبرند. حال که برخورد قبایل تغیر نموده و وضعیت وزیرستان هم آرام شده است، در نظر است این دونفر بعد از گرفتن ضمانت برای رفتار خوب در آینده، آزاد شوند. در جواب وزیر خارجه رژیم کابل این اشخاص را بد و خطرناک خوانده و موجودیت ایشان را در جوار سرحدات مضر دانسته میخواهد هرودی شان تحت نظارت شدید قرار گیرند. او علاوه میکند که چون این افراد در آینده برای هرودی ما دوباره مشکلات خلق خواهند کرد، به اقدامات ریشه یی (۲) ضرورت است.^(۷)

نیاز خواهدطالب افغانستان آرام شده است و آنها هم تلگرامی اطلاع داده میشود که حکومت هند بریتانوی تحت ماده ۳۶ مقررات جنائی سرحدی دخول شخصی بنام عبدالرحمن جان را به ایالت سرحدی شمال غربی ممنوع قرارداد از دولتش

پلان کشیدن عباس افندی آتشه سفارت ترکیه

سفیر انگلیس در کابل به وزارت خارجه آن کشور اطلاع داد که عباس افندی، آتشه سفارت ترکیه در کابل یک شخص خطرناک، متنفذ و مخالف انگلیس هاست. محمد هاشم خان صدراعظم هم با وی هم عقیده بوده و خواهان کشیدنش از کابل میباشد، ولی برای اینکار شواهد قطعی ندارد تا بر سفارت ترکیه فشار وارد کند. لذا صدراعظم از وی خواسته است تا با ارسال یک مکتوب رسمی به او از موجودیت و فعالیت های این آتشه ترکی احتجاج کنم. سفیر انگلیس درین تلگرام از وزارت خارجه طلب هدایت نموده مینویسد که من میدانم که حکومت هند نیز خواهان کشیدن عباس از افغانستان میباشد.^(۸)

جلوگیری از نشرات مخالف رژیم کابل

معلومات راجع به نشریه "فغان افغان" و اقدامات انگلیس ها در جلوگیری از ورود آن به هند بریتانوی، از آنجا به سرحدات آزاد و افغانستان را در قسمت بعدی مطالعه فرمائید.

(ادامه دارد)

یادداشت ها و مأخذ

1. آرشیف سیاست خارجی فدراسیون روسیه، سال ۱۹۳۴، دوسیه مخصوص ۹، کارتن ۳۶، صفحه ۲۵ (بحواله تیخانف).
2. اسناد محرمانه آرشیف هند بریتانوی، L/P&J/12/122.
3. پروتوکول شماره ۱۰ مجلس دفتر سیاسی کمیته مرکزی حزب سراسری کمونیست روسیه (شاخه بلشویکی)، تاریخ ۱۵ ماه جولای ۱۹۳۴، آرشیف دولتی تاریخ اجتماعی و سیاسی روسیه، دوسیه مخصوص ۱۶۲، کارتن ۱۶، صفحه ۱۰ (به حواله تیخانف).
4. آرشیف سیاست خارجی فدراسیون روسیه، سال ۱۹۳۹، دوسیه مخصوص ۲۱، کارتن ۱۸۹، صفحه ۶۱ (بحواله تیخانف).
5. آرشیف سیاست خارجی فدراسیون روسیه، سال ۱۹۳۵، دوسیه مخصوص ۱۷، کارتن ۱۷۷، صفحه ۷۷ (به حواله تیخانف).
6. اسناد محرمانه آرشیف هندبریتانوی، ضمیمه های اول و دوم مکتوب عاجل شماره ۹۰۸/۱۱ مؤرخ ۱۱ جنوری ۱۹۳۴.
7. اسناد محرمانه آرشیف هند بریتانوی، تلگرام شماره ۷/۹۷ مؤرخ ۸ جنوری ۱۹۳۴ قونسل نمایندگی بریتانیا در کابل.
8. اسناد محرمانه آرشیف هند بریتانوی، L/P&S/12/1662، دوسیه شماره ۴۷۸۸، صفحه اول.

د پانو شمیره: له 3 تر3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنيزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ